

ربان و ادبیات فارسی عمومی

تدریس در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی

محمود بیگزاده

غزاله خواجه‌نصیری

مدرس دانشگاه آزاد اسلامی و پیام نور

و موسسه آموزش عالی تابران

۱۲۵۷ - بیگز زاده، محمود

زبان و ادبیات فارسی عمومی: تدریس در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش

: مشهد: نشر تابران، ۱۳۹۳.

٤١٦ ص:

9VA 9SF 0A9A - 41-9 :

فہم:

: ادبیات فارسی -- راهنمای آموزشی (عالی)

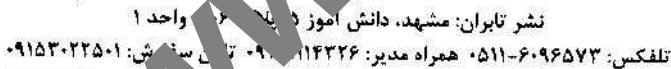
: فارسی — راهنمای آموزشی (عالی)

: خواجہ نصیری، غزالہ، ۱۳۵۹ -

PIR3331/29-1393:

• ۷۶۶۸ :

MFAYFF

زبان و ادبیات فارسی عمومی
تدریس در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی

تدریس در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی

محمود بیگزاده - غزاله خواجه نصیری

قطع وزیری، ۴۱۶ صفحه، شمارگان ۲۰۰۰ نسخه، چاپ اول، ۱۳۹۳

چاپ: چاپخانه دانشگاه فردوسی مشهد

شایک: ۹-۳۱-۵۸۹۸ ۹۶۴ ۹۷۸

قیمت: ۱۴۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	پیشگفتار
۱۶	الهی
بخش اول: متون نظم فارسی	
۱۹	تعریف سبک
۲۳	سبک خراسانی
۲۵	رودکی سمرقندی
۲۸	دقیقی توسی
۳۱	فردوسی
۴۵	فرخی سیستانی
۴۷	عنصری
۵۰	ناصر خسرو
۵۳	سبک بینابین یا دوره سلجوقی
۵۴	سنایی
۵۹	مسعود سعد سلمان
۶۱	حوزه ادبی آذربایجانی (سبک آذربایجانی)
۶۲	نظامی گنجوی
۶۹	خاقانی
۷۶	سبک عراقی
۷۷	عطار نیشابوری
۸۵	مولوی
۸۸	سعدی
۹۳	عراقی
۹۶	خواجوی کرمانی

۹۸.....	حافظ
۱۰۴.....	جامی
۱۰۶.....	سبک حد واسط (بینابین) سبک عراقی و هندی (مکتب وقوع و واسوخت)
۱۰۷.....	محتشم کاشانی
۱۱۰.....	وحشی بافقی
۱۱۵.....	سبک هندی (اصفهانی)
۱۱۷.....	کلیم همدانی (کاشانی)
۱۱۹.....	صائب تبریزی
۱۲۵.....	مدل
۱۲۸.....	حزین لاهیجی
۱۳۰.....	دوره بازساز ادبی
۱۳۱.....	قآنی
۱۳۶.....	سروش اصفهانی
۱۴۱.....	سبک دوران مشروطیت
۱۴۲.....	ایرج میرزا
۱۴۶.....	میرزاده عشقی
۱۴۹.....	عارف قزوینی
۱۵۲.....	علی اکبر دهخدا
۱۵۸.....	ملک الشعرای بهار
۱۶۰.....	شهریار
۱۶۳.....	پروین اعتصامی
۱۶۷.....	سبک نو
۱۶۸.....	نیما یوشیج
۱۷۷.....	سهراب سپهری
۲۰۵.....	فروغ فرخزاد
۲۱۱.....	مهدی اخوان ثالث
۲۲۰.....	احمد شاملو
۲۲۹.....	سیاوش کسرایی
۲۳۵.....	هوشنگ ابتهاج
۲۳۷.....	حمید مصدق

۲۵۵	 فریدون مشیری
۲۶۲	 محمدرضا شفیعی کدکنی
۲۶۵	 بهرام طوسی

بخش دوم: متون نثر فارسی

۲۷۷	 سبک‌های نثر فارسی
۲۸۰	 تاریخ بی‌بی
۲۸۰	 آتش‌شیر م
۲۸۳	 سفرنامه‌ی عمر خسرو
۲۸۳	 بازگشت مکتوب
۲۸۶	 خوابی بیدار شده
۲۸۷	 تاریخ بی‌هقی
۲۸۷	 حکایت عبدالله زبیر
۲۹۰	 قوت‌های سه گانه نفس
۲۹۲	 سیاست‌نامه (سیرالملوک)
۲۹۲	 عدل عضدالدوله دیلمی
۳۰۱	 امیر اسیر
۳۰۲	 قابوس‌نامه
۳۰۲	 دانش‌آموزی
۳۰۲	 سخن
۳۰۴	 کیمیای سعادت
۳۰۴	 پادشاهی دل
۳۰۵	 ریا در طاعت و عبادت
۳۰۸	 نامه‌های عین‌القضات
۳۰۸	 راه خدا در دل است و یک قدم است
۳۰۹	 اسرارالتوحید
۳۰۹	 سر حق
۳۰۹	 انسان راستین
۳۱۰	 حکایت
۳۱۱	 حکایت
۳۱۳	 نصیحة الملوک

۳۱۳	تدبیر زن بارسا
۳۱۴	آثار خواجه عبدالله انصاری
۳۱۴	عقل و عشق
۳۱۵	دل به دست آر تا کسی باشی
۳۱۷	کشف الاسرار
۳۱۷	در حضرت نماز
۳۱۸	آرم من پیغام تو
۳۲۱	استان
۳۲۱	حکایت
۳۲۲	حکایت
۳۲۳	مرصاد
۳۲۳	آفرینش آدم
۳۲۶	اخلاق ناصری
۳۲۶	آموزش و پرورش
۳۲۷	آداب سخن گفتن
۳۲۹	کلیله و دمنه
۳۲۹	سگی که بر لب جوی استخوانی یافت
۳۳۱	بط و باخه
۳۳۲	داستان ماهیان
۳۳۳	چهار مقاله
۳۳۳	حکایت [فردوسی]
۳۳۷	سندبادنامه
۳۳۷	سه بازرگان
۳۴۰	تذکره الاولیا
۳۴۰	بایزید بسطامی و مادر
۳۴۱	آثار دهخدا
۳۴۱	آی کیلایی
۳۴۴	آثار جمال زاده
۳۴۴	فارسی شکر است
۳۵۲	آثار مینوی

۳۵۲		اهمیت شاهنامه
۳۵۶		آثار صادق هدایت
۳۵۶		داش آکل
۳۶۸		آثار جلال آل احمد
۳۶۸		مدیر مدرسه
۳۷۲		آثار صادق چوبک
۳۷۲		بدل
۳۷۵		نار لاهی ندوشن
۳۷۵		بافرنگ و هنر
۳۷۹		آثار شریعتی
۳۷۹		نوروز

بخش سوم: مکتب‌های ادبی اروپا

۳۸۵		کلاسیسیسم
۳۸۵		رمانتیسم
۳۸۵		رئالیسم
۳۸۵		ناتورالیسم
۳۸۶		سمبولیسم
۳۸۶		سور رئالیسم
۳۸۶		اگزیستانسیالیسم

بخش چهارم: نگارش فارسی

۳۸۹		تعریف نگارش
۳۸۹		انواع نوشته
۳۸۹		مشخصات یک نوشته خوب
۳۸۹		خلاصه نویسی
۳۹۰		علائم سجاوندی
۳۹۰		فواید نشانه گذاری
۳۹۱		جدول علائم سجاوندی
۳۹۳		مکاتبه‌های اداری
۳۹۵		تقسیم بندی نامه اداری از نظر فیزیکی
۳۹۶		صورت جلسه

۳۹۸ گزارش نویسی

بخش پنجم: دستور زبان فارسی

۴۰۳ زبان چیست؟

۴۰۳ ساختمان زبان

۴۰۳ تعریف جمله

۴۰۳ انواع جمله

۴۰۴ ۱- اسم

۴۰۶ ۲- فعل

۴۰۸ ۳- ضمیر

۴۰۸ ۴- صفت

۴۰۹ ۵- قید

۴۱۰ ۶- حرف

۴۱۰ ۷- شبه جمله (صوت)

۴۱۱ فهرست منابع

www.ketab.ir

پیشگفتار

به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برنگذرد
ایات نهادی اجتماعی است و زبان شعر هر سرزمینی چون زبان مردم آن است از
سایر اثرها اثرگذارتر و دلنشین تر است، تا جایی که گاهی بیتی از شعر آنگونه اثربخش
است که بسبب تحولی شگرف در روح و روان انسان می شود.

شاهد مثالهای برآورد از این دست در حوزه شعر و نشر وجود دارد؛ آنجایی که
رودکی با سرودن شعر

بسوی جوی مرغان آید همی یسار یارِ مهربان آید همی

شور و اشتیاقی در پانصد سال بعد می آورد که برهنه پا بر مرکب نشسته و به دیار
خود بازمی گردد، گواه اثربخشی اعجاز برادیز شعر است، از این رو دنیای ماشینی امروز
نیازمند شناساندن فرهنگ و ادب غنی پارسی در درون رنجهای گذشتگان در پاسداری
زبان پارسی و حفظ هویت ملی بر امروزیان باشد که جوانان اندیشمند این مرز و
بوم با آشنایی فرهنگ و ادب پارسی، بر پاسداری آن غیبت و همت گمارند؛ و بر ماست
که این عشق و امید را بیدار کنیم، زیرا «اگر عشق را امید چاه و یل هم پر
می شود».

مؤلفان امید دارند با این فضای فکری که بتوانند شعر و نشر پارسی را به صورت
کاربردی در زندگی دانشجویان گرامی معرفی کنند تلاش نموده اند با آگاهی آثار برتر
شعر و نشر به این مهم دست یابند.

جوانان ایران زمین می توانند نمایندگان فرهنگ و ادب غنی پارسی در برابر
ملتها و دولتها باشند و با شناساندن کامل فرهنگ و ادب سرزمین خویش زداينده‌ی
دردها و رنجهای نفرتها و کينه‌ها و حلقه مهر و مهربانی و دوستی و دوستکامی باشند.
همان گونه که حافظ گفته است:

آسایش دو گیتی تفسیر این دو حرف است بسا دوستان مروت، با دشمنان مدارا

و اینک بر ماست که جویندگان عشق و معرفت و مهر و مهربانی را با باده‌ی سکرآور
ادب پارسی چنان سرمست گردانیم که این شوق و سرمستی همواره یار و همراه آنان

باشد.

به بهانه تدوین کتاب درسی زبان و ادبیات فارسی عمومی تلاش نمودیم تا کام دانشجویان عزیز را با قند پارسی شیرین و اهدافی که از آن یاد شد محقق گردانیم؛ از این رو با رخصت از استادان گرانقدر و فرهیخته در این حوزه و در سایه راهنمایی‌های ایشان این مجموعه را در ۵ بخش تقدیم می‌نماییم:

بخش اول: متون نظم فارسی

در این بخش ابتدا به مقوله سبک‌شناسی پرداخته شده است و سپس دوره‌های سبک شعر فارسی معرفی و از هر دوره‌ی سبک شعر، شاعران برجسته معرفی و نمونه یا نمونه‌هایی از شعر آنها بیان شده است و هدف نویسندگان از انتخاب این شیوه (سبک‌شناسی) این بوده که نخست: در کتاب‌های فارسی عمومی مشابه کمتر به این شیوه توجه شده است و عمده‌تأ تقسیم‌بندی‌ها بر اساس انواع ادبی پذیرفته که این شیوه‌ی اخیر در سطح تحلیلی قبلی (دبیرستان) معرفی و برای دانشجویان گرامی مقوله‌ای تکراری است.

دوم اینکه: با شناخت دوره‌ی سبک شعر فارسی و نیز سبک شاعران، خواندن صحیح شعر و درک پیام آن آسان‌تر خواهد شد که یکی از اهداف نویسندگان می‌باشد. نویسندگان با شیوه‌ای جدید، در بیان شعر و شاعر نکته‌ای ادبی مطرح می‌نمایند و برای یادگیری بهتر و ساده‌تر شاهد مثالی از هر سبک بیان می‌کنند. مانند آرایه ادبی «ایهام» که هنر حافظ در غزل اوست پس از معرفی هر سبک شعرش بیان می‌شود.

بخش دوم: متون نثر فارسی

در این بخش نخست سبک‌های نثر فارسی در نموداری نشان داده شده و سپس به ترتیب زمانی آثار برتر نثر از سبک‌های مختلف معرفی می‌شوند. نویسندگان در آغاز بر آن بودند تا این بخش نیز به شیوه بخش قبلی (نظم) تقسیم‌بندی شود ولی به این دلیل که گستردگی سبک‌های شعر در نثر وجود ندارد و نیز امکان حذف آثار برتر وجود داشت تصمیم گرفتند تا آن گونه که ذکر شد، عمل نمایند.

بخش سوم: مکتب‌های ادبی اروپا

در این بخش تنها به معرفی انواع مکاتب ادبی اروپا بسنده شده است، زیرا پرداختن به نمونه‌هایی از هر مکتب مجالی دیگر می‌طلبد که در صورت انجام آن در این کتاب، به

جز افزودن بر حجم کتاب و ملال‌آور شدن اثر برای دانشجو حاصلی دیگر نخواهد داشت.

بخش چهارم: نگارش فارسی

در این بخش تلاش شده به مقوله‌هایی پرداخته شود که برای دانشجویان کاربردی‌تر باشد، به طور مثال: مکاتبات اداری که ضرورت یادگیری آن برای دانشجویان عزیز غیرقابل انکار است.

بخش پنجم: دستور زبان فارسی

در این بخش نیز به مواردی پرداخته شده است که برای واحد درس عمومی ضرورت دارد و پرداختن بیشتر به مقوله دستور برای دانشجویان غیر از رشته‌ی ادبیات فارسی سبب دور شدن دانش‌جویان از اهدافی که در آغاز گفته شد، خواهد شد.

در پایان ضمن تقدیر از همه کاستی‌ها، امید داریم همه صاحب‌نظران گرامی که زحمت مطالعه این مجلوعه را به خود خواهند داد، از ارشادات خویش ما را بی‌نصیب نگذارند.

بر خود لازم می‌دانیم از استاد سرافراز جناب آقای دکتر مهدی ستودیان و جناب آقای دکتر سید حسین سیدی که دلسوزانه با انجمنی خود را از ما دریغ نداشتند کمال سپاسگزاری را نماییم.

و نیز از جناب آقای دکتر احمد محسنی که با مطالعه کتاب را داشته و مراتب تأیید خود بر کتاب را اعلام نمودند سپاسگزاری می‌نماییم.

محمد رسولزاده

غزاله راجه‌صیری

مهر ماه ۱۳۸۱